

EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA
(IZMIJENJENA)

EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA (IZMIJENJENA) **Strasbourg, 3. svibnja 1996.**

Preambula

Vlade potpisnice, članice Vijeća Europe,

- smatrajući da je cilj Vijeća Europe ostvarenje većeg jedinstva između njegovih članica radi čuvanja i promicanja ideala i načela koji su njihova zajednička baština te pospješivanja njihova gospodarskog i socijalnog napretka, osobito održanjem i daljnjim razvitkom ljudskih prava i temeljnih sloboda;

- smatrajući da su se Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950., države članice Vijeća Europe suglasile svojem stanovništvu osigurati građanska i politička prava i slobode navedene u tim dokumentima;

- smatrajući da su se Europskom socijalnom poveljom, otvorenom za potpisivanje u Torinu 18. listopada 1991., kao i njenim protokolima, države članice Vijeća Europe suglasile svojem stanovništvu osigurati socijalna prava navedena u tim dokumentima s ciljem poboljšanja njegova životnog standarda i promicanja njegove dobrobiti;

- podsjećajući da je Konferencija ministara o ljudskim pravima, održana u Rimu 5. studenoga 1990., s jedne strane istaknula nužnost očuvanja nedjeljivosti ljudskih prava, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih, i da je, s druge strane, dala nov poticaj Europskoj socijalnoj povelji;

- odlučne, kao što je zaključeno na Konferenciji ministara u Torinu 21. i 22. studenoga 1991., osuvremeniti i prilagoditi materijalni sadržaj Povelje, vodeći posebno računa o temeljnim društvenim promjenama koje su se desile nakon njezina usvajanja;

- uviđajući prednosti unošenja u izmijenjenu Povelju, predviđenu da postupno zamijeni Europsku socijalnu povelju, prava zajamčenih Poveljom i dopunjenih izmjenama, prava zajamčenih Dodatnim protokolom iz 1988. te dodavanjem novih prava,

sporazumjele su se o sljedećem:

DIO I.

Stranke kao cilj politike koju će, na nacionalnoj i međunarodnoj razini, slijediti svim primjerenim sredstvima prihvaćaju ostvarenje uvjeta u kojima će osigurati učinkovito ostvarivanje sljedećih prava i načela:

1. Svatko treba imati mogućnost zarađivati za svoj život slobodno izabranim radom.
2. Svi zaposlenici imaju pravo na pravične radne uvjete.
3. Svi zaposlenici imaju pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.
4. Svi zaposlenici imaju pravo na pravičnu plaću koja će njima, kao i njihovim obiteljima, osigurati dostojan životni standard.
5. Svi zaposlenici i poslodavci, radi zaštite svojih ekonomskih i socijalnih interesa, imaju pravo slobodno se udružiti u nacionalne ili međunarodne organizacije.
6. Svi zaposlenici i poslodavci imaju pravo na kolektivno pregovaranje.
7. Djeca i mladež imaju pravo na posebnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su izloženi.
8. Zaposlenice u slučaju majčinstva imaju pravo na posebnu zaštitu.
9. Svatko ima pravo koristiti odgovarajuće pogodnosti profesionalnog usmjerenja kako bi mu se pomoglo izabrati zanimanje koje odgovara njegovim osobnim sposobnostima i interesima.
10. Svatko ima pravo koristiti odgovarajuće pogodnosti profesionalne izobrazbe.
11. Svatko ima pravo koristiti sve mjere koje mu omogućavaju ostvarenje najboljeg dostupnog zdravstvenog standarda.
12. Svi zaposlenici i od njih uzdržavane osobe imaju pravo na socijalnu sigurnost.
13. Svatko bez dovoljno sredstava za život ima pravo na socijalnu i medicinsku pomoć.
14. Svatko ima pravo koristiti se uslugama socijalnih službi.
15. Svaka hendikepirana osoba ima pravo na autonomiju, socijalnu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice.

16. Obitelj, kao osnovna jedinica društva, radi osiguranja svog punog razvoja, ima pravo na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu.

17. Djeca i mladež imaju pravo na odgovarajuću socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu.

18. Državljeni svake stranke imaju pravo obavljati plaćenu djelatnost na teritoriju svake druge stranke pod jednakim uvjetima kao i njeni državljani, osim u slučajevima ograničenja uvjetovanih ozbiljnim razlozima gospodarskog i socijalnog karaktera.

19. Radnici migranti, državljani jedne od država stranaka, kao i njihove obitelji, imaju pravo na zaštitu i pomoć na teritoriju svake druge stranke.

20. Svi zaposlenici imaju pravo na jednake mogućnosti i uvjete u pogledu zaposlenja i profesije, bez diskriminacije prema spolu.

21. Zaposlenici imaju pravo na informiranje i savjetovanje u poduzeću.

22. Zaposlenici imaju pravo sudjelovati u određivanju i poboljšanju radnih uvjeta i radne sredine u poduzeću.

23. Svaka starija osoba ima pravo na socijalnu zaštitu.

24. Svi zaposlenici imaju pravo na zaštitu u slučaju otpuštanja s posla.

25. Svi zaposlenici imaju pravo na zaštitu svojih potraživanja u slučaju insolventnosti njihova poslodavca.

26. Svi zaposlenici imaju pravo na dostojanstvo u radu.

27. Svatko tko ima obiteljske odgovornosti i tko je zaposlen ili se želi zaposliti ima pravo to činiti bez diskriminacije i na način da to, koliko je moguće, ne izaziva sukob između njegove zaposlenosti i obiteljskih odgovornosti.

28. Predstavnici zaposlenika u poduzeću imaju pravo na zaštitu od radnji koje im mogu štetiti i trebaju uživati pogodnosti koje su primjerene za obavljanje njihovih dužnosti.

29. Svi zaposlenici imaju pravo na informiranje i savjetovanje u postupku kolektivnog otpuštanja.

30. Svatko ima pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja.

31. Svatko ima pravo na stan.

DIO II.

Stranke prihvaćaju da će poštivati, kao što je to predviđeno u dijelu III., obveze koje proizlaze iz članaka i stavaka koji slijede.

Članak 1. - Pravo na rad

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na rad, stranke se obvezuju:

1. priznati jednim od svojih glavnih ciljeva i odgovornosti postizanje i održavanje što je moguće više i stabilnije razine zaposlenosti, pri tome nastojeći ostvariti punu zaposlenost;
2. djelotvorno štiti pravo zaposlenika da zarađuju za svoj život slobodno izabranim radom;
3. uspostaviti ili održavati besplatne službe zapošljavanja za sve zaposlenike;
4. osigurati ili promicati odgovarajuće profesionalno usmjeravanje, izobrazbu i rehabilitaciju.

Članak 2. - Pravo na pravične radne uvjete

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na pravične radne uvjete, stranke se obvezuju:

1. utvrditi razumno trajanje dnevnog i tjednog rada, postupno smanjujući radni tjedan koliko to dopušta povećanje produktivnosti i ostali mjerodavni čimbenici;
2. osigurati plaćene državne blagdane;
3. osigurati plaćeni godišnji odmor od najmanje četiri tjedna;
4. otkloniti rizike svojstvene opasnim i nezdravim poslovima i, kada ti rizici nisu još uklonjeni ili dovoljno smanjeni, zaposlenicima koji rade na takvim poslovima osigurati ili skraćeni rad ili dodatni plaćeni odmor;
5. osigurati tjedni odmor koji se, koliko je to moguće, podudara s danom u tjednu koji je kao dan odmora priznat prema tradiciji ili običajima zemlje ili regije.

6. brinuti se da zaposlenici što je brže moguće, a u svakom slučaju najkasnije dva mjeseca nakon zapošljavanja, budu pismeno obaviješteni o bitnim aspektima radnog ugovora i radnog odnosa.

7. osigurati da zaposlenici koji obavljaju noćni rad koriste pogodnosti koje odgovaraju specifičnoj prirodi tog rada.

Članak 3. - Pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu, stranke se obvezuju:

1. utvrditi, primijeniti i periodično preispitati cjelokupnu nacionalnu politiku u području sigurnosti, zdravlja zaposlenika i radne sredine. Ta će politika kao prvenstveni cilj imati poboljšanje sigurnosti i zdravlja na radu, sprječavanje nesreća i ugrožavanja zdravlja koja proizlaze iz rada, vezani su uz rad ili se pojavljuju tijekom rada, posebno do minimuma smanjujući uzroke rizika svojstvenih radnoj sredini;

2. donijeti propise o sigurnosti i zdravstvenim uvjetima rada;

3. odrediti mjere nadzora primjene tih propisa;

4. promicati postupni razvitak zdravstvenih usluga na radu za sve zaposlenike, čija je bitna uloga preventivna i savjetodavna.

Članak 4. - Pravo na pravičnu plaću

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na pravičnu plaću, stranke se obvezuju:

1. priznati zaposlenicima pravo na plaću koja će njima i njihovim obiteljima osigurati dostojan životni standard;

2. priznati zaposlenicima pravo na uvećan iznos plaće za prekovremeni rad, osim u nekim iznimnim slučajevima;

3. priznati zaposlenicima, muškarcima i ženama, pravo na jednaku plaću za jednako vrijedan rad;

4. priznati svim zaposlenicima pravo na primjeren otkazni rok u slučaju prestanka radnog odnosa;

5. dopustiti odbitke od plaće samo pod uvjetima i u opsegu propisanim nacionalnim zakonima ili drugim propisima, ili utvrđenim kolektivnim ugovorima ili arbitražnim odlukama.

Ostvarivanje tih prava treba osigurati ili slobodno zaključenim kolektivnim ugovorima, ili zakonskim postupkom utvrđivanja plaća, ili na koji drugi način primjeren nacionalnim uvjetima.

Članak 5. - Pravo organiziranja

Radi jamčenja i promicanja slobode zaposlenika i poslodavaca da osnivaju lokalne, nacionalne ili međunarodne organizacije za zaštitu svojih ekonomskih i socijalnih interesa i radi udruživanja u te organizacije, stranke se obvezuju da nacionalno zakonodavstvo neće ugrožavati tu slobodu niti će biti primijenjeno tako da je ugrožava. U kojoj će se mjeri jamstva predviđena ovim člankom primjenjivati na policiju, utvrdit će se nacionalnim zakonima ili drugim propisima. Načelo i opseg primjene tih jamstava na pripadnike vojnih snaga također se utvrđuju nacionalnim zakonima ili drugim propisima.

Članak 6. - Pravo na kolektivno pregovaranje

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na kolektivno pregovaranje, stranke se obvezuju:

1. promicati paritetna savjetovanja između zaposlenika i poslodavaca;
2. promicati, kada je to potrebno i prikladno, uspostavu mehanizama dobrovoljnog pregovaranja između poslodavaca ili organizacija poslodavaca, s jedne strane, i organizacija zaposlenika, s druge strane, radi uređenja uvjeta zaposlenja kolektivnim ugovorima;

3. promicati uspostavu i korištenje odgovarajućih mehanizama mirenja i dobrovoljne arbitraže radi rješavanja radnih sporova;

i priznaju:

4. pravo zaposlenika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju interesnih sukoba, uključujući i pravo na štrajk, ograničeno obvezama koje mogu proizaći iz prethodno prihvaćenih kolektivnih ugovora.

Članak 7. - Pravo djece i mladeži na zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava djece i mladeži na zaštitu, stranke se obvezuju:

1. propisati da je 15 godina najniža životna dob za zapošljavanje, s tim da se i mlađa djeca iznimno mogu zaposliti na propisanim lakšim poslovima koji nisu štetni za njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;

2. utvrditi 18 godina kao najnižu dob zapošljavanja na određenim poslovima koji se smatraju opasnim ili štetnim za zdravlje;

3. zabraniti da se djeca koja su na obveznom školovanju zapošljavaju na poslovima koji će ih onemogućiti u stjecanju svih koristi od tog školovanja;

4. ograničiti radno vrijeme zaposlenika mlađih od 18 godina kako bi ono bilo usklađeno sa zahtjevima njihova razvoja, a posebice s potrebama njihove profesionalne izobrazbe;

5. priznati mladim zaposlenicima i naučnicima pravo na pravičnu plaću ili drugu odgovarajuću naknadu;

6. osigurati da se vrijeme koje mladi, uz pristanak poslodavca, provedu u profesionalnoj izobrazbi tijekom redovitog radnog vremena smatra dijelom radnog dana;

7. osigurati zaposlenicima mlađim od 18 godina najmanje četiri tjedna godišnjeg plaćenog odmora;

8. zabraniti osobama mlađim od 18 godina noćni rad, osim kada se radi o poslovima koji su predviđeni nacionalnim zakonima ili drugim propisima;

9. predvidjeti da se zaposlenici mlađi od 18 godina zaposleni na poslovima utvrđenim nacionalnim zakonima ili drugim propisima moraju podvrgnuti redovitoj medicinskoj kontroli;

10. osigurati posebnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su djeca i mladež izloženi, a posebno od onih koje izravno ili neizravno proizlaze iz njihova rada.

Članak 8. - Pravo zaposlenica na zaštitu majčinstva

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava zaposlenica na zaštitu majčinstva, stranke se obvezuju:

1. osigurati ženama odsustvo s rada prije i poslije poroda u trajanju od najmanje 14 tjedana i to kao plaćeni dopust, ili odgovarajućim naknadama na temelju socijalnog osiguranja ili naknadama iz javnih fondova;

2. smatrati nezakonitim otkaz koji bi poslodavac dao ženi u razdoblju između trenutka kada ga je obavijestila o svojoj trudnoći i isteka njezina porodnog dopusta ili nekog drugog datuma tako da bi otkazni rok istekao tijekom tog razdoblja;

3. osigurati majkama koje doje djecu za tu namjenu primjerene stanke;

4. propisati noćni rad trudnica, žena koje su nedavno rodile ili koje doje svoju djecu;

5. zabraniti svaki rad trudnica, žena koje su nedavno rodile ili koje doje svoju djecu na radnim mjestima u podzemnim rudnicima i na svim drugim poslovima koji su po prirodi opasni, teški ili za zdravlje štetni, te poduzeti odgovarajuće mjere radi zaštite prava tih žena u području zaposlenosti.

Članak 9. - Pravo na profesionalno usmjeravanje

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na profesionalno usmjeravanje, stranke se obvezuju da će, prema potrebi, osigurati ili promicati službu koja će pomagati svim osobama, uključujući i hendikepirane, u rješavanju problema izbora zanimanja ili napredovanja u zanimanju, vodeći računa o njihovim osobnim sposobnostima i mogućnostima zapošljavanja; ta pomoć mora biti besplatna, kako za mladež, uključujući djecu školske dobi, tako i za odrasle.

Članak 10. - Pravo na profesionalnu izobrazbu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na profesionalnu izobrazbu, stranke se obvezuju:

1. osigurati ili promicati, kada je to potrebno, stručnu i profesionalnu izobrazbu svih osoba, uključujući i hendikepirane, uz savjetovanje s organizacijama poslodavaca i zaposlenika, te omogućiti pogodnosti za pristup višem stručnom i sveučilišnom obrazovanju, poštujući kao jedini kriterij individualne sposobnosti;

2. osigurati ili promicati sustav naukovanja i druge sustave izobrazbe dječaka i djevojčica za razna zanimanja;

3. prema potrebi osigurati i promicati:

a) odgovarajuće i lako dostupne pogodnosti izobrazbe odraslih zaposlenika;

b) posebne mjere radi dodatne profesionalne izobrazbe odraslih zaposlenika, koje iziskuje tehnički napredak ili novi trendovi u zapošljavanju;

4. osigurati ili promicati, prema potrebi, posebne mjere doškolanja i reintegracije duže vrijeme nezaposlenih;

5. ohrabrivati puno korištenje predviđenih pogodnosti pomoću odgovarajućih mjera, kao što su:

a) smanjenje ili ukidanje svih pristojbi ili troškova;

b) dodjela financijske pomoći u odgovarajućim slučajevima;

c) uključivanje u redovite radne sate vremena što ga zaposlenik, na zahtjev poslodavca, provede na tečajevima dodatne izobrazbe;

d) jamstvo, putem odgovarajućeg nadzora i uz savjetovanje s organizacijama poslodavaca i zaposlenika, učinkovitosti sustava naukovanja i svakog drugog sustava izobrazbe mladih zaposlenika i, općenito, odgovarajuće zaštite mladih zaposlenika.

Članak 11. - Pravo na zdravstvenu zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu, stranke se obvezuju poduzeti, bilo izravno bilo u suradnji s javnim ili privatnim organizacijama, odgovarajuće mjere posebno usmjerene na to da:

1. uklone, koliko je to moguće, uzroke slabog zdravlja;
2. osiguraju službe savjetovanja i obrazovanja radi poboljšanja zdravlja i razvoja osobne odgovornosti za zdravlje;
3. spriječe, koliko je to moguće, epidemijske, endemijske i druge bolesti, kao i nesreće.

Članak 12. - Pravo na socijalnu sigurnost

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na socijalnu sigurnost, stranke se obvezuju:

1. uspostaviti ili održavati sustav socijalne sigurnosti;
2. održavati sustav socijalne sigurnosti na zadovoljavajućoj razini, barem onakvoj kakva je potrebna za ratifikaciju Europskog zakonika socijalne sigurnosti;
3. nastojati sustav socijalne sigurnosti postupno podići na višu razinu;
4. poduzeti mjere, sklapanjem odgovarajućih dvostranih ili mnogostranih ugovora ili drugim sredstvima, i u skladu s uvjetima utvrđenim u tim ugovorima, kako bi osigurale:

a) jednakost svojih državljana i državljana drugih stranaka u pogledu prava na socijalnu sigurnost, uključujući i očuvanje prava proizašlih iz zakonodavstva o socijalnoj sigurnosti, bez obzira na preseljavanja osiguranih osoba na teritorijima stranaka;

b) priznavanje, održavanje i uspostavljanje prava na socijalnu sigurnost sredstvima kao što su zbrajanje razdoblja osiguranja ili zaposlenja ostvarenih sukladno zakonodavstvu svake od stranaka.

Članak 13. - Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na socijalnu i medicinsku pomoć stranke se obvezuju:

1. osigurati da svatko tko nema dovoljno prihoda i tko ih nije u mogućnosti ostvariti vlastitim naporima ili ih dobiti iz nekog drugog izvora, posebice u obliku davanja temeljem sustava socijalne sigurnosti, može dobiti odgovarajuću pomoć i, u slučaju bolesti, njegu koju iziskuje njegovo stanje;

2. jamčiti da osobama koje se koriste takvom pomoći zbog toga neće biti smanjena politička ili socijalna prava;

3. osigurati da svatko može od nadležnih javnih ili privatnih službi dobiti svaki savjet i svaku osobnu pomoć potrebnu da bi se spriječila, uklonila ili olakšala osobna ili obiteljska ugroženost;

4. primjenjivati odredbe predviđene stavcima 1., 2. i 3. ovoga članka kako na svoje državljane tako i na državljane drugih stranaka koji zakonito borave na njihovom teritoriju, sukladno obvezama koje imaju temeljem Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisane u Parizu 11. prosinca 1953.

Članak 14. - Pravo korištenja usluga socijalnih službi

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava korištenja usluga socijalnih službi, stranke se obvezuju:

1. promicati ili organizirati službe koje će primjenom metoda socijalnog rada pridonijeti dobrobiti i razvoju pojedinaca i skupina u zajednici, kao i njihovoj prilagodbi socijalnoj sredini;

2. ohrabrivati sudjelovanje pojedinaca te dobrovoljnih ili drugih organizacija u stvaranju i održavanju takvih službi.

Članak 15. - Pravo hendikepiranih osoba na autonomiju, socijalnu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice

Radi jamčenja hendikepiranim osobama, bez obzira na dob, prirodu i podrijetlo njihova hendikepa, učinkovitog ostvarivanja prava na autonomiju, socijalnu integraciju i sudjelovanje u životu zajednice, stranke se osobito obvezuju:

1. poduzeti nužne mjere da se hendikepiranim osobama omogući profesionalno usmjeravanje, obrazovanje i obučavanje u okviru općih prava svaki put kada je to moguće, ili, ako to nije moguće, u specijaliziranim javnim ili privatnim ustanovama;

2. promicati zapošljavanje hendikepiranih osoba svim mjerama koje će ohrabriti poslodavce da zaposle i održe zaposlenost hendikepiranih osoba u uobičajenoj radnoj sredini

te da prilagode uvjete rada potrebama tih osoba ili da, u slučaju nemogućnosti zbog hendikepa, prilagode postojeća ili stvore zaštićena radna mjesta prilagođena stupnju sposobnosti hendikepiranih. U nekim slučajevima te mjere podrazumijevaju korištenje specijaliziranih službi zapošljavanja i potpore;

3. promicati njihovu punu integraciju i sudjelovanje u društvenom životu, posebno mjerama, uključujući i tehničku pomoć, kojima je cilj svladavanje barijera u komunikaciji i kretanju i omogućavanje pristupa hendikepiranih prijevoznim sredstvima, stanovima, kulturnim aktivnostima i rekreaciji.

Članak 16. - Pravo obitelji na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Radi osiguranja uvjeta potrebnih za puni razvoj obitelji kao osnovne jedinice društva, stranke se obvezuju promicati ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu obiteljskog života, posebice pomoću socijalnih i obiteljskih potpora, fiskalnih olakšica, poticanja gradnje stanova prilagođenih potrebama obitelji, pomoći mladim obiteljima i drugim odgovarajućim mjerama.

Članak 17. - Pravo djece i mladeži na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava djece i mladeži na odrastanje u sredini povoljnoj za puni razvoj njihove ličnosti kao i razvoj njihovih fizičkih i umnih sposobnosti, stranke se obvezuju poduzeti, bilo neposredno bilo u suradnji s javnim ili privatnim organizacijama, sve potrebne i odgovarajuće mjere usmjerene na to da:

1. a) osiguraju djeci i mladeži, vodeći računa o pravima i obvezama roditelja, skrb, pomoć, obrazovanje i osposobljavanje koje im je potrebno, posebno uspostavljanjem ili održavanjem institucija ili službi prikladnih i dostatnih za ostvarenje toga cilja;

b) zaštite djecu i mladež od zanemarivanja, nasilja ili iskorištavanja;

c) osiguraju zaštitu i posebnu pomoć države djetetu ili mladoj osobi privremeno ili definitivno lišenoj obiteljske podrške;

2. osiguraju djeci i mladeži besplatno osnovno i srednje obrazovanje, te potiču njihovo redovito pohađanje škole.

Članak 18. - Pravo obavljanja plaćene djelatnosti na teritoriju drugih stranaka

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava obavljanja plaćene djelatnosti na teritoriju svake druge stranke, stranke se obvezuju:

1. primjenjivati postojeće propise u liberalnom duhu;
  2. pojednostavniti postojeće formalnosti te smanjiti ili ukinuti sudske takse i druge pristojbe koje plaćaju strani radnici ili njihovi poslodavci;
  3. liberalizirati propise koji, individualno ili kolektivno, uređuju zapošljavanje stranih radnika;
- i priznati:
4. svojim državljanima pravo odlaska iz zemlje radi obavljanja plaćene djelatnosti na teritoriju drugih stranaka.

Članak 19. - Pravo radnika migranata i njihovih obitelji na zaštitu i pomoć

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava radnika migranata i njihovih obitelji na zaštitu i pomoć na teritoriju drugih stranaka, stranke se obvezuju:

1. održavati ili osigurati djelovanje odgovarajućih besplatnih službi zaduženih za pomoć tim radnicima i, posebice, službi za davanje točnih informacija te poduzimati sve potrebne mjere, u okviru nacionalnih zakona ili drugih propisa, protiv svake obmanjujuće propagande koja se odnosi na iseljavanje i useljavanje;
2. poduzeti, u granicama svoje nadležnosti, odgovarajuće mjere koje će olakšati odlazak, putovanje i prihvaćanje tih radnika i njihovih obitelji, te im, u granicama svojih nadležnosti, za vrijeme putovanja osigurati potrebne sanitarne i medicinske usluge, kao i dobre higijenske uvjete;
3. promicati, prema potrebi, suradnju između socijalnih, javnih ili privatnih službi zemalja iseljenja i useljenja;
4. jamčiti radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju, u mjeri u kojoj je to uređeno zakonima ili drugim propisima ili je u nadležnosti upravnih organa, jednake životne i radne uvjete kao i svojim državljanima, u pogledu:
  - a) primanja te drugih uvjeta zaposlenja i rada;

b) članstva u sindikalnim organizacijama i korištenja prava iz kolektivnih ugovora;

c) stanovanja;

5. osigurati radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju jednakost sa svojim građanima u pogledu poreza, pristojbi i doprinosa koje plaćaju kao zaposlenici;

6. olakšati, koliko je to moguće, spajanje obitelji radnika migranta kojemu je odobreno da se nastani na njihovu teritoriju;

7. osigurati radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju jednakost sa svojim državljanima u pitanjima spomenutim u ovom članku;

8. jamčiti radnicima koji zakonito borave na njihovu teritoriju da neće biti protjerani osim ako ugrožavaju sigurnost države ili ako krše javni red ili moralne norme;

9. dopustiti, u zakonom predviđenim granicama, prijenos onog dijela zarada i ušteđevina radnika migranata koji oni žele;

10. proširiti zaštitu i pomoć predviđenu ovim člankom i na radnike migrante koji obavljaju samostalnu djelatnost, ako se te mjere na njih mogu primijeniti;

11. promicati i olakšati radnicima migrantima i članovima njihovih obitelji učenje jezika države useljenja ili, ako ih je više, jednog od njenih jezika;

12. promicati i olakšati, koliko je to moguće, učenje materinjeg jezika radnicima migrantima i njihovoj djeci.

Članak 20. - Pravo na jednake mogućnosti i uvjete u pogledu zaposlenja i profesije, bez diskriminacije prema spolu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na jednake mogućnosti i uvjete u pogledu zaposlenja i profesije bez diskriminacije prema spolu, stranke se obvezuju priznati to pravo te poduzeti prikladne mjere da se ono osigura ili promiče u sljedećim područjima:

- a) pristupa zaposlenju, zaštiti od otkaza i profesionalnoj reintegraciji;
- b) profesionalnom usmjeravanju, izobrazbi, prekvalifikaciji i rehabilitaciji;
- c) uvjetima zaposlenja i rada, uključujući i plaće za rad;
- d) profesionalnom razvoju, uključujući i unapređenja.

Članak 21. - Pravo na informiranje i savjetovanje

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava zaposlenika na informiranje i savjetovanje u poduzeću, stranke se obvezuju poduzimati ili promicati mjere koje će zaposlenicima i predstavnicima zaposlenika, sukladno nacionalnom zakonodavstvu i praksi, omogućiti:

a) da se redovito ili u prikladno vrijeme i na razumljiv način obavještavaju o ekonomskoj i financijskoj situaciji poduzeća u kojem rade, s time da se može zabraniti širenje nekih informacija koje bi mogle štetiti poduzeću ili se može zahtijevati da te informacije ostanu povjerljive; i

b) da se pravodobno savjetuju o predloženim odlukama koje bi mogle bitno utjecati na interese zaposlenika te posebice o onima koje bi mogle imati značajne posljedice na stanje zaposlenosti u poduzeću.

Članak 22. - Pravo sudjelovanja u određivanju i poboljšanju radnih uvjeta i radne sredine

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava zaposlenika da sudjeluju u određivanju i poboljšanju radnih uvjeta i radne sredine u poduzeću, stranke se obvezuju usvojiti ili promicati mjere koje će zaposlenicima ili njihovim predstavnicima, sukladno nacionalnom zakonodavstvu i praksi, omogućiti da pridonese:

- a) utvrđivanju i poboljšanju radnih uvjeta, organizacije rada i radne sredine;
- b) zaštiti zdravlja i sigurnosti u poduzeću;
- c) organizaciji socijalnih i socijalno-kulturnih službi i pogodnosti u poduzeću;
- d) nadzoru nad poštovanjem propisa u tim područjima.

Članak 23. - Pravo starijih osoba na socijalnu zaštitu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava starijih osoba na socijalnu zaštitu, stranke se obvezuju usvojiti i promicati, bilo izravno bilo u suradnji s javnim ili privatnim organizacijama, odgovarajuće mjere kojima je osobito svrha:

- omogućiti starijim osobama da što je moguće duže ostanu punopravni članovi društva, tako da im se osigura:

a) dovoljno sredstava koja će im omogućiti dostojan život i aktivno sudjelovanje u javnom, društvenom i kulturnom životu;

b) informacije o postojećim uslugama i pogodnostima za starije osobe i o mogućnostima da se njima koriste;

- omogućiti starijim osobama da slobodno izaberu svoj način života i da vode neovisan život u svojoj uobičajenoj sredini toliko dugo koliko to žele i koliko je to moguće, tako da im se osiguraju:

a) stanovi prilagođeni njihovim potrebama i njihovom zdravstvenom stanju ili odgovarajuća pomoć za uređenje stana;

b) zdravstvena njega i usluge koje iziskuje njihovo zdravstveno stanje;

- jamčiti starijim osobama koje žive u ustanovama odgovarajuću pomoć, poštujući pritom njihov privatni život, i sudjelovanje u odlučivanju o uvjetima života u tim ustanovama.

Članak 24. - Pravo na zaštitu u slučaju otkaza

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na zaštitu u slučaju otkaza, stranke se obvezuju priznati:

a) pravo zaposlenika da ne budu otpušteni bez valjanog razloga vezanog uz njihove sposobnosti ili ponašanje, ili temeljenog na potrebama funkcioniranja poduzeća, ustanove ili službe;

b) pravo zaposlenika otpuštenih bez valjanog razloga na odgovarajuću odštetu ili drugu primjerenu naknadu.

S tim ciljem stranke se obvezuju osigurati da zaposlenik koji smatra da je otpušten bez valjanog razloga ostvari pravo na žalbu protiv te mjere pred nepristranim tijelom.

Članak 25. - Pravo zaposlenika na zaštitu potraživanja u slučaju insolventnosti poslodavca

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava zaposlenika na zaštitu potraživanja u slučaju insolventnosti poslodavca, stranke se obvezuju odrediti da potraživanja zaposlenika koja proizlaze iz ugovora o radu ili odnosa zaposlenosti budu osigurana institucijom jamstva ili nekim drugim oblikom djelotvorne zaštite.

Članak 26. - Pravo na dostojanstvo u radu

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava svih zaposlenika na zaštitu njihova dostojanstva u radu, stranke se obvezuju da će savjetujući se s organizacijama poslodavaca i zaposlenika:

1. promicati senzibilitet, informiranje i prevenciju u pogledu spolnog napastovanja na radnom mjestu ili u svezi s radom te poduzeti odgovarajuće mjere radi zaštite zaposlenika protiv takvog ponašanja;

2. promicati senzibilitet, informiranje i prevenciju u pogledu nedopuštenih ili izrazito neprijateljskih i agresivnih radnji višekratno usmjerenih protiv zaposlenika na radnom mjestu ili u svezi s radom, te poduzeti odgovarajuće mjere radi zaštite zaposlenika protiv takvih ponašanja.

Članak 27. - Pravo na jednake mogućnosti i uvjete zaposlenika koji imaju obiteljske odgovornosti

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na jednake mogućnosti i uvjete zaposlenika oba spola koji imaju obiteljske odgovornosti te između takvih i drugih zaposlenika, stranke se obvezuju:

1. poduzeti odgovarajuće mjere kako bi:

a) omogućile zaposlenicima koji imaju obiteljske odgovornosti da se zaposle i održe kao zaposlenici, ili da se vrate na posao nakon odsutnosti uzrokovane obiteljskim odgovornostima, uključujući i mjere u području profesionalnog usmjeravanja i izobrazbe;

b) vodile računa o njihovim potrebama u pogledu uvjeta zaposlenja i socijalne sigurnosti;

c) razvile ili promicale javne ili privatne službe, posebno službe za dnevno čuvanje te druge oblike skrbi o djeci;

2. predvidjeti mogućnost da svaki roditelj, tijekom razdoblja nakon porodnog dopusta, može koristiti roditeljski dopust radi skrbi o djetetu, a čije će se trajanje i uvjeti utvrditi nacionalnim zakonodavstvom, kolektivnim ugovorima ili praksom;

3. osigurati da obiteljske odgovornosti kao takve ne budu valjan razlog za otpuštanje s posla.

Članak 28. - Pravo predstavnika zaposlenika na zaštitu u poduzeću i na pripadajuće im pogodnosti

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava predstavnika zaposlenika u obavljanju njihove predstavničke funkcije, stranke se obvezuju osigurati da oni u poduzeću:

a) koriste djelotvornu zaštitu od radnji koje ih mogu ugroziti, uključujući otpuštanje s posla, a koje bi bile temeljene njihovim statusom ili aktivnostima u svojstvu predstavnika zaposlenika u poduzeću;

b) imaju odgovarajuće pogodnosti koje će im omogućiti brzo i učinkovito obavljanje njihovih funkcija, vodeći računa o sustavu profesionalnih odnosa u zemlji, kao i o potrebama, opsegu i mogućnostima dotičnih poduzeća.

Članak 29. - Pravo na informiranje i savjetovanje u postupku kolektivnog otpuštanja

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava zaposlenika na informiranje i savjetovanje u slučaju kolektivnog otpuštanja, stranke se obvezuju osigurati da poslodavci pravodobno, prije kolektivnog otpuštanja, informiraju i savjetuju se s predstavnicima zaposlenika o mogućnostima da se izbjegne kolektivno otpuštanje ili ograniči broj otpuštenih i ublaže posljedice kolektivnog otpuštanja, na primjer korištenjem pratećih socijalnih mjera posebno usmjerenih na pomoć radi ponovnog zapošljavanja ili prekvalifikacije dotičnih zaposlenika.

Članak 30. - Pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja, stranke se obvezuju:

a) poduzeti, u okviru ukupnog i usklađenog pristupa, mjere radi promicanja dostupnosti posebice zapošljavanja, stanovanja, obučavanja, obrazovanja, kulture, socijalne i medicinske pomoći osobama i njihovim obiteljima koje se nalaze ili im prijeti opasnost da se nađu u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva;

b) preispitati te mjere radi njihove eventualne prilagodbe.

Članak 31. - Pravo na stan

Radi osiguranja učinkovitog ostvarivanja prava na stan, stranke se obvezuju poduzeti mjere koje će:

1. promicati dostupnost stana zadovoljavajuće kvalitete;

2. spriječiti ili smanjiti beskućništvo s ciljem njegove postupne eliminacije;

3. učiniti troškove stanovanja prihvatljivim osobama koje ne raspolažu s dovoljno sredstava.

DIO III.

Članak A - Obveze

1. Uz rezerve sadržane u odredbama narednog članka B svaka stranka se obvezuje:

a) smatrati dio I. Povelje izjavom koja određuje ciljeve čijem će ostvarivanju težiti svim prikladnim sredstvima, sukladno odredbama uvodnog stavka tog dijela Povelje;

b) smatrati se obvezanom s najmanje šest od devet sljedećih članaka iz dijela II. Povelje: članci 1., 5., 6., 7., 12., 13., 16., 19. i 20.;

c) smatrati se obvezanom dodatnim brojem članaka ili stavaka navedenih u dijelu II. Povelje, koje će ona odabrati, tako da ukupan broj naznačenih članaka i stavaka koji je obvezuju ne bude manji od šesnaest članaka ili šezdeset tri stavka.

2. Odabrane članke ili stavke, sukladno točkama b) i c) stavka 1. ovoga članka, stranke će notificirati glavnom tajniku Vijeća Europe u trenutku polaganja isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju.

3. Svaka stranka može kasnije u svako doba, notifikacijom glavnome tajniku, izjaviti da se smatra obvezanom svakim drugim naznačenim člankom ili stavkom dijela II. Povelje koji ona još nije prihvatila sukladno odredbama stavka 1. ovoga članka. Te naknadne obveze smatrat će se sastavnim dijelom ratifikacije, prihvata ili odobrenja Povelje te će imati iste učinke počevši od prvog dana mjeseca koji slijedi poslije isteka razdoblja od mjesec dana nakon datuma notifikacije.

4. Svaka stranka imat će odgovarajući sustav inspekcije rada sukladno nacionalnim uvjetima.

Članak B - Veze s Europskom socijalnom poveljom i Dodatnim protokolom iz 1988.

1. Nijedna ugovorna stranka Europske socijalne povelje ili Dodatnog protokola od 5. svibnja 1988. godine ne može ratificirati, prihvatiti ili odobriti ovu Povelju, a da se ne smatra u najmanju ruku obvezanom odredbama koje odgovaraju odredbama Europske socijalne povelje i, kada je to slučaj, Dodatnog protokola, kojima je bila obvezana.

2. Prihvaćanje obveza iz svake odredbe ove Povelje imat će za posljedicu, počevši od datuma stupanja na snagu tih obveza u odnosu na dotičnu stranku, da će se odgovarajuće odredbe Europske socijalne povelje i, kada je to slučaj, njezina Dodatnog protokola iz 1988. godine, prestati primjenjivati na dotičnu stranku ako je ta stranka bila obvezana prvim od dva navedena dokumenta ili s oba dokumenta.

DIO IV.

Članak C - Nadzor nad primjenom obveza sadržanih u ovoj Povelji

Primjena pravnih obveza sadržanih u ovoj Povelji bit će podvrgnuta istom nadzoru kao i primjena Europske socijalne povelje.

U nastavku se navodi postupak nadzora predviđen u dijelu IV. Povelje, s izmjenama sadržanim u Protokolu iz Torina 1991. godine

«DIO IV.

Članak 21. - Izvješća o prihvaćenim odredbama

Ugovorne stranke dostavljat će glavnom tajniku Vijeća Europe, u obliku što će ga odrediti Odbor ministara, dvogodišnja izvješća o primjeni odredaba dijela II. Povelje koje su prihvatile.

Članak 22. - Izvješća o neprihvaćenim odredbama

Ugovorne stranke dostavljat će glavnom tajniku Vijeća Europe, u prikladnim vremenskim razmacima, a na zahtjev Odbora ministara, izvješća koja se odnose na odredbe dijela II. Povelje koje nisu prihvatile u trenutku ratifikacije ili odobrenja, niti kasnijom notifikacijom. Odbor ministara odredit će, u određenim vremenskim razmacima, u svezi s kojim odredbama i u kojem će se obliku tražiti takva izvješća.

Članak 23. - Dostavljanje primjeraka izvješća i primjedbi

1. Kada glavnom tajniku dostavlja izvješće sukladno člancima 21. i 22., svaka ugovorna stranka dostavit će primjerak tog izvješća onim svojim nacionalnim organizacijama koje su članice međunarodnih organizacija poslodavaca i zaposlenika koje su sukladno članku 27. stavak 2. pozvane da budu zastupljene na sastancima Odbora vlâda.

Te će organizacije proslijediti glavnom tajniku sve primjedbe na izvješća ugovornih stranaka. Glavni tajnik dostavit će primjerak tih primjedbi ugovornim strankama o kojima je riječ, koje mogu na to odgovoriti.

2. Glavni tajnik dostavit će primjerak izvješća ugovornih stranaka međunarodnim nevladinim organizacijama koje imaju savjetodavni status pri Vijeću Europe i koje u materiji koju regulira Povelja imaju posebno određenu nadležnost.

3. Izvješća i primjedbe navedene u člancima 21. i 22. te u ovom članku bit će javno dostupni kada to netko zatraži.

Članak 24. - Razmatranje izvješća

1. Izvješća dostavljena glavnom tajniku sukladno člancima 21. i 22. razmotrit će Odbor neovisnih stručnjaka¹ osnovan sukladno članku 25. Odbor će imati na raspolaganju sve primjedbe proslijeđene glavnom tajniku sukladno stavku 1. članka 23. Nakon obavljenog razmatranja, Odbor neovisnih stručnjaka¹ priredit će izvješće koje će sadržavati zaključke.
2. S obzirom na izvješća spomenuta u članku 21. Odbor neovisnih stručnjaka¹ ocijenit će s pravnog gledišta sukladnost nacionalnih zakona, propisa i prakse s obvezama koje za ugovorne stranke o kojima je riječ proizlaze iz Povelje.
3. Odbor neovisnih stručnjaka¹ može ugovornim strankama izravno uputiti zahtjev za dodatnim informacijama i objašnjenjima. S tim u svezi, ako je to nužno, Odbor neovisnih stručnjaka¹ može također održati sastanak s predstavnicima neke ugovorne stranke, bilo na vlastitu inicijativu bilo na zahtjev ugovorne stranke o kojoj je riječ. Organizacije navedene u stavku 1. članka 23. bit će o tome obaviještene.
4. Zaključke Odbora neovisnih stručnjaka¹ glavni će tajnik objaviti i proslijediti Odboru vlada, Parlamentarnoj skupštini te organizacijama navedenim u stavku 1. članka 23. i stavku 2. članka 27.

Članak 25. - Odbor neovisnih stručnjaka (Europski odbor za socijalna prava)¹

1. Odbor neovisnih stručnjaka¹ sastoji se od najmanje devet članova² koje bira Parlamentarna skupština³ većinom glasova s popisa stručnjaka najvišeg integriteta i priznate stručnosti u nacionalnim i međunarodnim socijalnim pitanjima, predloženih od ugovornih stranaka. Točan broj članova odredit će Vijeće ministara.
2. Članovi Odbora biraju se na šest godina; oni mogu biti još jednom birani.
3. Član Odbora neovisnih stručnjaka¹ izabran kako bi zamijenio člana čiji mandat nije istekao obavljat će dužnost do kraja mandata svoga prethodnika.
4. Članovi Odbora nastupaju u osobnom svojstvu. Tijekom njihova mandata oni ne smiju obavljati nikakvu dužnost koja je nepodudarna sa zahtjevima neovisnosti, nepristranosti i dostupnosti, a koje podrazumijeva njihova dužnost.

¹ Od 1998. godine Odbor se zove «Europski odbor za socijalna prava».

² Odlukom Odbora ministara, Europski odbor za socijalna prava sastoji se od dvanaest članova. Njihov će se broj kasnije povećati na petnaest.

³ Jedino ta odredba Protokola iz Torina nije još primijenjena, pa članove Europskog odbora za socijalna prava bira Odbor ministara.

Članak 26. - Sudjelovanje Međunarodne organizacije rada

Pozvat će se međunarodna organizacija rada da imenuje jednog predstavnika koji će kao savjetnik sudjelovati u vijećanju Odbora stručnjaka.

Članak 27. - Odbor vlâda

1. Izvješća ugovornih stranaka, primjedbe i informacije priopćene sukladno stavku 1. članka 23. i stavku 3. članka 24., te izvješća Odbora neovisnih stručnjaka¹ bit će podneseni Odboru vlâda.
2. Odbor se sastoji od jednog predstavnika svake ugovorne stranke. On će pozvati najviše dvije međunarodne organizacije poslodavaca i najviše dvije međunarodne organizacije zaposlenika da pošalju promatrače koji će sjednicama Odbora prisustvovati u savjetodavnom svojstvu. Štoviše, Odbor može zatražiti savjet predstavnika međunarodnih nevladinih organizacija koje imaju savjetodavni status pri Vijeću Europe i posebnu nadležnost u pitanjima koja regulira sadašnja Povelja.
3. Odbor vlâda priprema odluke Odbora ministara. U svjetlu izvješća Odbora neovisnih stručnjaka¹ i ugovornih stranaka, on posebice izabire, dajući obrazloženja za svoj izbor na temelju socijalne, gospodarske i druge politike, situacije koje bi prema njegovu mišljenju trebale biti predmetom preporuka svakoj ugovornoj stranci o kojoj je riječ, sukladno članku 28. Povelje. Odbor podnosi izvješće Odboru ministara, koje će se objaviti.
4. Na temelju utvrđenog stanja glede općenite provedbe Povelje, Odbor vlâda može podnositi prijedloge Odboru ministara o provedbi istraživanja o socijalnim pitanjima te o člancima Povelje koje je moguće osuvremeniti.

Članak 28. - Odbor ministara

1. Na temelju izvješća Odbora vlâda Odbor ministara, dvotrećinskom većinom onih koji glasuju, a pravo glasa imaju samo ugovorne stranke, prihvaća rezoluciju koja se odnosi na čitav postupak nadzora i koja sadrži pojedinačne preporuke za ugovorne stranke na koje se te preporuke odnose.

---

¹ Od 1998. godine Odbor se zove «Europski odbor za socijalna prava».

2. Uzimajući u obzir prijedloge koje daje Odbor vlâda sukladno stavku 4. članka 27. Vijeće ministara donosi odluke koje smatra prikladnima.

Članak 29. - Parlamentarna skupština

Glavni tajnik Vijeća Europe proslijedit će Parlamentarnoj skupštini, u svrhu održavanja periodičnih plenarnih rasprava, izvješća Odbora neovisnih stručnjaka¹ te Odbora vlâda, kao i rezolucije Odbora ministara.»

Članak D - Kolektivne žalbe

1. Odredbe Dodatnog protokola Europske socijalne povelje koje predviđaju sustav kolektivnih žalbi primjenjivat će se na odredbe sadržane u ovoj Povelji za države koje su ratificirale Protokol.

2. Svaka država koja nije obvezana Dodatnim protokolom Europske socijalne povelje koji predviđa sustav kolektivnih žalbi moći će, prilikom polaganja isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju ove Povelje ili u svakoj drugoj sljedećoj prigodi, notifikacijom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe izjaviti da prihvaća nadzor nad ispunjavanjem obveza proizašlih iz ove Povelje prema postupku predviđenom u Protokolu.

*Postupak kolektivnih žalbi predviđen je Dodatnim protokolom
na Povelju iz 1995. godine kojeg tekst dajemo u nastavku*

«Članak 1.

Ugovorne stranke ovog Protokola priznaju da sljedeće organizacije imaju pravo podnositi prigovore o nezadovoljavajućoj primjeni Povelje:

- a) međunarodne organizacije poslodavaca i zaposlenika navedene u stavku 2. članka 27. Povelje;

---

¹ Od 1998. godine Odbor se zove «Europski odbor za socijalna prava».

- b) ostale međunarodne nevladine organizacije koje imaju savjetodavni status pri Vijeću Europe i koje su na popisu koji je u tu svrhu sastavio Odbor vlâda;
- c) reprezentativne nacionalne organizacije poslodavaca i zaposlenika pod jurisdikcijom ugovorne stranke protiv koje su podnijele prigovor.

Članak 2.

1. Svaka država ugovornica može, također, kada izrazi suglasnost da je vezana ovim Protokolom sukladno odredbama članka 13., ili u bilo koje vrijeme nakon toga, izjaviti da priznaje pravo neke druge reprezentativne nacionalne nevladine organizacije koja je pod njenom jurisdikcijom, a koja ima posebnu nadležnost u pitanjima uređenim Poveljom, da podnese prigovor protiv nje.
2. Takve izjave mogu se dati za određeno razdoblje.
3. Izjave će se položiti kod glavnog tajnika Vijeća Europe koji će proslijediti njihove primjerke ugovornim strankama te ih objaviti.

Članak 3.

Međunarodne nevladine organizacije i nacionalne nevladine organizacije, navedene u članku 1.b) i članku 2., mogu podnositi prigovore sukladno postupku propisanom gore navedenim odredbama samo u onim stvarima za koje im je priznata posebna nadležnost.

Članak 4.

Prigovor se podnosi u pismenom obliku, a mora se odnositi na odredbu Povelje koju je ugovorna stranka o kojoj je riječ prihvatila te se u njemu mora naznačiti u čemu ugovorna stranka nije osigurala zadovoljavajuću primjenu te odredbe.

Članak 5.

Svaki prigovor upućuje se glavnom tajniku koji će potvrditi njegov prijam, obavijestiti o tome ugovornu stranku na koju se prigovor odnosi te ga odmah proslijediti Odboru neovisnih stručnjaka.¹

---

¹ Od 1998. godine Odbor se zove «Europski odbor za socijalna prava».

Članak 6.

Odbor neovisnih stručnjaka¹ može zatražiti od ugovorne stranke na koju se prigovor odnosi i organizacije koja je podnijela prigovor da u određenom roku podnesu pismene informacije i zapažanja o dopustivosti prigovora.

Članak 7.

1. Ako odluči da je prigovor dopustiv, Odbor neovisnih stručnjaka¹ obavijestit će o tome ugovorne stranke Povelje posredstvom glavnog tajnika. Odbor će zatražiti od ugovorne stranke na koju se prigovor odnosi i organizacije koja je podnijela prigovor da u određenom roku podnesu u pismenom obliku sva potrebna objašnjenja ili informacije, a ostale ugovorne stranke ovog Protokola da podnesu primjedbe koje u istom roku žele podnijeti.
2. Ako je prigovor podnijela nacionalna organizacija poslodavaca ili nacionalna organizacija zaposlenika ili koja druga nacionalna ili međunarodna nevladina organizacija, Odbor neovisnih stručnjaka obavijestit će, posredstvom glavnog tajnika, međunarodne organizacije poslodavaca ili zaposlenika navedene u stavku 2. članka 27. Povelje te ih pozvati da podnesu svoje primjedbe u određenom roku.
3. Na temelju objašnjenja, informacija i primjedbi prema stavcima 1. i 2. ovog članka, ugovorna stranka na koju se prigovor odnosi i organizacija koja je podnijela prigovor mogu podnijeti dodatne pismene informacije ili primjedbe u roku koji odredi Odbor neovisnih stručnjaka.¹
4. Tijekom ispitivanja prigovora Odbor neovisnih stručnjaka¹ može organizirati saslušanje predstavnika stranaka.

Članak 8.

1. Odbor neovisnih stručnjaka¹ izradit će izvješće u kojem će opisati mjere koje je poduzeo kako bi ispitao prigovor te će objelodaniti svoje zaključke o tome je li ugovorna stranka o

---

¹ Od 1998. godine Odbor se zove «Europski odbor za socijalna prava».

kojoj je riječ osigurala zadovoljavajuću primjenu odredbe Povelje na koju se prigovor poziva.

2. Izvješće će biti proslijeđeno Odboru ministara. Ono će također biti proslijeđeno organizaciji koja je podnijela prigovor te ugovornim strankama Povelje, koje ga ne mogu objaviti.

Izvješće će se proslijediti Parlamentarnoj skupštini i objaviti u isto vrijeme kada i rezolucija navedena u članku 9., ali ne kasnije od četiri mjeseca nakon što je bila dostavljena Odboru ministara.

Članak 9.

1. Na temelju izvješća Odbora neovisnih stručnjaka¹ Odbor ministara prihvaća rezoluciju većinom onih koji glasuju. Ako Odbor neovisnih stručnjaka¹ utvrdi da Povelja nije bila primijenjena na zadovoljavajući način, Odbor ministara prihvatit će, dvotrećinskom većinom onih koji glasuju, preporuku upućenu ugovornoj stranci na koju se to odnosi. U oba slučaja pravo glasa ograničeno je na ugovorne stranke Povelje.
2. Na zahtjev ugovorne stranke o kojoj se radi, Odbor ministara može, kada izvješće Odbora neovisnih stručnjaka¹ upozori na nova pitanja, dvotrećinskom većinom ugovornih stranaka Povelje odlučiti da se zatraži savjet od Odbora vlada.

Članak 10.

Ugovorna stranka o kojoj se radi u prvom izvješću koje podnosi glavnom tajniku sukladno članku 21. Povelje dostavit će informacije o mjerama koje je poduzela radi provedbe preporuke Odboru ministara.

Članak 11.

Članci 1. do 10. ovog Protokola primjenjuju se također na članke dijela II. prvog Dodatnog protokola Povelje u odnosu na države stranke tog Protokola, i to u mjeri u kojoj su ti članci prihvaćeni.

---

¹ Od 1998. godine Odbor se zove «Europski odbor za socijalna prava».

Članak 12.

Države članice ovog Protokola smatraju da prvi stavak priloga Povelji koji se odnosi na dio III. glasi:

"Smatra se da Povelja sadrži pravne obveze međunarodnog karaktera čija je primjena podvrgnuta isključivo nadzoru predviđenom u dijelu IV. te u odredbama ovog Protokola."»

DIO V.**Članak E - Nediskriminacija**

Korištenje prava priznatih ovom Poveljom treba osigurati bez ikakve diskriminacije osobito s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeroispovijed, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje, nacionalnu pripadnost ili socijalno podrijetlo, zdravlje, pripadnost nacionalnoj manjini, rođenje ili svaki drugi status.

Članak F – Dokidanje u slučaju rata ili javne opasnosti

1. U slučaju rata ili neke druge javne opasnosti koja prijete životu nacije, svaka stranka može poduzeti mjere radi dokidanja obveza predviđenih ovom Poveljom, u mjeri strogo određenoj potrebom situacije i pod uvjetom da te mjere ne proturječe drugim obvezama prema međunarodnom pravu.

2. Svaka stranka koja je primijenila ovo pravo dokidanja dužna je, u razumnom roku, u potpunosti obavijestiti glavnog tajnika Vijeća Europe o poduzetim mjerama i o motivima koji su te mjere potaknuli. Ona će također obavijestiti glavnoga tajnika o datumu prestanka važenja tih mjera i o datumu kada će se odredbe Povelje koje je usvojila ponovno u potpunosti primjenjivati.

Članak G – Sužavanje

1. Prava i načela iznesena u dijelu I., jednom provedena u djelo, te učinkovito ostvarivanje tih prava i načela, kao što je predviđeno u dijelu II. , ne mogu biti predmetom sužavanja i ograničenja koja nisu točno navedena u dijelu I. i II., izuzimajući ona koja su

propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi poštovanja prava i sloboda drugoga ili radi zaštite javnoga reda, nacionalne sigurnosti, javnog zdravlja ili morala zemlje.

2. Sužavanja navedena u ovoj Povelji koja se odnose na prava i obveze što ih ona priznaje mogu se primjenjivati isključivo radi postizanja cilja radi kojeg su ta sužavanja bila predviđena.

Članak H - Odnosi između Povelje i unutarnjeg prava ili međunarodnih sporazuma

Odredbe ove Povelje ne mogu se primjenjivati na uštrb odredbi unutrašnjeg prava ili dvostranih ili mnogostranih ugovora, konvencija ili sporazuma koji su stupili ili će stupiti na snagu i koji su povoljniji za osobe na koje se odnose.

Članak I. - Primjena preuzetih obveza

1. Ne škodeći načinima primjene sadržanim u ovim člancima, obveze koje proizlaze iz članaka 1. do 31. dijela II. ove Povelje primjenjuju se:

- a) zakonima ili drugim propisima;
- b) ugovorima između poslodavaca ili organizacija poslodavaca i organizacija zaposlenika;
- c) kombinacijom tih dvaju načina;
- d) drugim prikladnim sredstvima.

2. Obveze koje proistječu iz stavaka 1., 2., 3., 4., 5. i 7. članka 2., stavaka 4., 6. i 7. članka 7., stavaka 1., 2., 3. i 5. članka 10. i članaka 21. i 22. dijela II. ove Povelje smatrat će se ispunjenima ako se te odredbe, sukladno stavku 1. ovog članka, budu primjenjivale na veliku većinu zaposlenika kojih se tiču.

Članak J - Izmjene

1. Svaka izmjena dijelova I. i II. ove Povelje namijenjena proširenju prava zajamčenih ovom Poveljom i svaka izmjena dijelova III. do VI. koje predloži jedna stranka ili Odbor vlâda, dostavlja se glavnom tajniku Vijeća Europe, a glavni tajnik prosljeđuje je strankama potpisnicama Povelje.

2. Svaku predloženu izmjenу, sukladno odredbama prethodnog stavka, razmatra Odbor vlada koji prihvaćeni tekst, nakon savjetovanja Parlamentarne skupštine, dostavlja na odobrenje Odboru ministara. Nakon odobrenja Odbora ministara tekst se šalje na prihvаt strankama.

3. Svaka izmjena dijelova I. i II. ove Povelje, za stranke koje su je prihvatile, stupit će na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od mjesec dana poslije datuma kada su tri stranke obavijestile glavnog tajnika da su je prihvatile.

Za svaku stranku koja će je kasnije prihvatiti izmjena će stupiti na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od mjesec dana poslije datuma kada je spomenuta stranka glavnog tajnika obavijestila o njenu prihvatu.

4. Svaka izmjena dijelova III. i IV. ove Povelje stupit će na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od mjesec dana nakon datuma kada su sve stranke informirale glavnog tajnika da su je prihvatile.

DIO VI.

Članak K - Potpisivanje, ratifikacija i stupanje na snagu

1. Ova je Povelja otvorena za potpisivanje članicama Vijeća Europe. Ona će se ratificirati, prihvatiti ili odobriti. Isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju bit će položene kod glavnog tajnika Vijeća Europe.

2. Ova Povelja stupa na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od mjesec dana poslije datuma kada su tri države članice Vijeća Europe izrazile svoj pristanak da budu obvezane ovom Poveljom sukladno odredbama prethodnog stavka.

3. Za svaku državu članicu koja će naknadno izraziti svoj pristanak na obvezanost ovom Poveljom ona će stupiti na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka razdoblja od mjesec dana nakon polaganja isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju.

Članak L - Teritorijalna primjena

1. Ova se Povelja primjenjuje na matični teritorij svake stranke. Svaka potpisnica može, pri potpisivanju ili polaganju isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju, izjavom

upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe, naznačiti teritorij koji ona u tom smislu smatra matičnim.

2. Svaka potpisnica može, pri polaganju isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju, ili kasnije u svako doba, notifikacijom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe izjaviti da će se Povelja, u cijelosti ili djelomično, primjenjivati na jedan ili više nematičnih teritorija koji su naznačeni u toj izjavi, a za čije međunarodne odnose ona odgovara ili preuzima odgovornost. U toj će izjavi posebno navesti članke ili stavke dijela II. Povelje koje ona prihvaća kao obvezujuće za svaki teritorij naznačen u izjavi.

3. Povelja se primjenjuje na teritorij ili na teritorije naznačene u izjavi iz prethodnoga stavka počevši od prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od mjesec dana poslije datuma kada je glavni tajnik primio notifikaciju o toj izjavi.

4. Svaka stranka može kasnije u svako doba, notifikacijom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe, izjaviti da prihvaća kao obvezujući svaki naznačeni članak ili stavak koji još nije prihvatila za jedan ili više teritorija na kojima se Povelja već primjenjuje u skladu sa stavkom 2. ovoga članka. Te će se naknadne obveze smatrati sastavnim dijelom izvorne izjave koja se odnosi na dotični teritorij i proizvest će isti učinak počevši od prvog dana mjeseca nakon isteka razdoblja od mjesec dana nakon datuma kada je glavni tajnik primio notifikaciju te izjave.

Članak M - Otkazivanje

1. Nijedna stranka ne može otkazati ovu Povelju prije isteka petogodišnjeg razdoblja nakon datuma kada je Povelja za nju stupila na snagu, ili prije isteka svakog narednog dvogodišnjeg razdoblja, a u svakom slučaju nakon što to najavi glavnom tajniku Vijeća Europe šest mjeseci unaprijed, s čime će on upoznati ostale stranke.

2. Svaka stranka može, sukladno odredbama prethodnog stavka, otkazati svaki članak ili stavak dijela II. Povelje koji je prihvatila, pod uvjetom da ukupan broj članaka ili stavaka koji obvezuju tu stranku nikada ne bude manji od šesnaest članaka i od šezdeset tri stavka te da taj broj članaka ili stavaka i dalje sadrži članke što ih je ta stranka izabrala između onih na koje se posebno poziva članak A, stavak 1., točka b).

3. Svaka stranka može otkazati ovu Povelju ili svaki članak ili stavak dijela II. Povelje pod uvjetima predviđenim u stavku 1. ovoga članka, s obzirom na svaki teritorij na koji se primjenjuje Povelja u skladu s izjavom učinjenom sukladno stavku 2. članka L.

Članak N – Prilog

Prilog ovoj Povelji njezin je sastavni dio.

Članak O - Notifikacije

Glavni tajnik Vijeća Europe obavijestit će države članice Vijeća Europe i glavnog ravnatelja Međunarodnog ureda rada o:

- a) svakom potpisivanju;
- b) polaganju svake isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju;
- c) svakom stupanju na snagu ove Povelje sukladno njenom članku K;
- d) svakoj izjavi vezanoj uz primjenu članaka A, stavaka 2. i 3., D, stavaka 1. i 2., F, stavka 2., i L, stavaka 1., 2. 3. i 4.;
- e) svakoj izmjeni sukladno članku J;
- f) svakom otkazivanju sukladno članku M;
- g) svakom drugom činu notifikacije ili komunikacije koji se odnosi na ovu Povelju.

U pogledu toga su potpisnici, za to propisno ovlašteni, potpisali ovu revidiranu Povelju.

Sastavljeno u Strasbourgu 3. svibnja 1996. na francuskom i engleskom jeziku, s tim da su oba teksta jednako vjerodostojna, u jednom jedinom primjerku koji se pohranjuje u arhiv Vijeća Europe. Glavni tajnik Vijeća Europe dostavit će ovjerovljene prijepise svim državama članicama Vijeća Europe i glavnom tajniku Međunarodnog ureda rada.

PRILOG EUROPSKOJ SOCIJALNOJ POVELJI (IZMIJENJENOJ)

Domašaj Europske socijalne povelje (izmijenjene) u odnosu na zaštićene osobe

1. Ne dirajući odredbe članka 12., stavak 4., i članka 13., stavak 4., svi članci od 1. do 17. i 20. do 31. odnose se samo na strance koji su državljani drugih stranaka koji zakonito borave ili sukladno propisima rade na teritoriju dotične stranke, pri čemu se podrazumijeva da se spomenuti članci tumače u smislu odredaba članaka 18. i 19.

Ovo tumačenje ne isključuje proširenje sličnih prava na druge osobe od strane bilo koje stranke.

2. Svaka stranka odobrit će izbjeglicama prema definiciji Ženevske konvencije o statusu izbjeglica od 28. srpnja 1951. i Protokola od 31. siječnja 1967., koje zakonito borave na njenom teritoriju što je moguće povoljniji položaj, a u svakom slučaju ne nepovoljniji od onog na koji se obvezala Konvencijom iz 1951., kao i ostalim međunarodnim sporazumima koji se primjenjuju na spomenute izbjeglice.
3. Svaka stranka odobrit će osobama bez državljanstva prema definiciji Konvencije o statusu osoba bez državljanstva iz New Yorka od 28. rujna 1954. koji zakonito borave na njenom teritoriju što je moguće povoljniji položaj, a u svakom slučaju ne nepovoljniji od onog na kojeg se stranka obvezala tim dokumentom kao i ostalim međunarodnim sporazumima koji se primjenjuju na spomenute osobe bez državljanstva.

DIO I., stavak 18., i DIO II., članak 18., stavak 1.

Podrazumijeva se da se te odredbe ne tiču ulaska na teritorije stranaka i da ne diraju u odredbe Europske konvencije o naseljavanju, potpisane u Parizu 13. prosinca 1955.

DIO II.

Članak 1., stavak 2.

Ta se odredba ne može tumačiti niti kao zabrana niti kao odobrenje odredbi ili prakse sindikalne sigurnosti.

Članak 2., stavak 6.

Stranke mogu predvidjeti da se ta odredba ne primjenjuje:

- a) na zaposlenike koji imaju ugovor o radu ili radni odnos koji ne traje duže od mjesec dana i/ili čiji tjedni rad ne traje duže od osam sati;
- b) kada je radni ugovor ili radni odnos prigodne i/ili posebne naravi, pod uvjetom i u slučajevima kada objektivne okolnosti opravdavaju da se ne primjenjuje.

Članak 3., stavak 4.

Podrazumijeva se da radi primjene te odredbe uloga, organizacija i uvjeti djelovanja tih službi trebaju biti utvrđeni nacionalnim zakonom ili drugim propisima, kolektivnim ugovorima ili na neki drugi način u skladu s nacionalnim uvjetima.

Članak 4., stavak 4.

Ta se odredba tumači tako da ne zabranjuje trenutni otkaz u slučaju teškog prekršaja.

Članak 4., stavak 5.

Podrazumijeva se da stranka može preuzeti obvezu koju predviđa taj stavak ako odbici od plaća nisu dopušteni za veliku većinu zaposlenika, bilo temeljem zakona, kolektivnih ugovora ili arbitražnim odlukama, a izuzete su jedino osobe na koje se to ne odnosi.

Članak 6., stavak 4.

Podrazumijeva se da svaka stranka može, što se nje tiče, zakonom urediti ostvarenje prava na štrajk, pod uvjetom da svako drugo eventualno ograničenje toga prava može opravdati na temelju članka G.

Članak 7., stavak 2.

Ta odredba ne zabranjuje strankama da u zakonu predvide mogućnost da mladi koji nemaju propisanu dob obavljaju poslove nužno potrebne za njihovu profesionalnu izobrazbu s tim da te poslove obavljaju pod nadzorom stručnih i mjerodavnih osoba i da je pritom zajamčena sigurnost i zaštita zdravlja tih mladih ljudi.

Članak 7., stavak 8.

Podrazumijeva se da će stranka ispuniti svoju obvezu predviđenu u tom stavku ako, u skladu s duhom te obveze, zakonski predvidi da velika većina osoba ispod 18 godina ne smije raditi na noćnim poslovima.

Članak 8., stavak 2.

Ta se odredba ne tumači kao da podrazumijeva potpunu zabranu. Iznimke, na primjer, mogu biti sljedeći slučajevi:

- a) ako je zaposlenica napravila prekršaj koji opravdava prekid radnog odnosa;
- b) ako dotično poduzeće prestane raditi;
- c) ako je istekao rok predviđen ugovorom o radu.

Članak 12., stavak 4.

Izraz "i u skladu s uvjetima utvrđenim u tim ugovorima", navedene u uvodu toga stavka, znači da za davanja neovisna o sustavu doprinosa stranka može zahtijevati propisano razdoblje boravka prije nego što takva davanja odobri državljanima drugih stranaka.

Članak 13., stavak 4.

Vlade koje nisu stranke Europske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći mogu ratificirati Povelju što se tiče toga stavka ako osiguraju državljanima drugih stranaka položaj sukladan odredbama te konvencije.

Članak 16.

Podrazumijeva se da se zaštita predviđena tom odredbom odnosi na jednoroditeljske obitelji.

Članak 17.

Podrazumijeva se da se ta odredba odnosi na osobe mlađe od 18 godina, osim ako je većina njih od ranije obuhvaćena zakonom koji se primjenjuje na djecu, ne dirajući pritom u specifične odredbe sadržane u Povelji, osobito u članku 7.

To ne podrazumijeva osiguranje obveznog obrazovanja do spomenute dobi.

Članak 19., stavak 6.

Radi primjene te odredbe, izraz "obitelj radnika migranta" odnosi se najmanje na njegovu suprugu i neoženjenu djecu dok se ona smatraju maloljetnima prema zakonima države prijema i na uzdržavanju su zaposlenika.

Članak 20.

1. Podrazumijeva se da se materija koja se odnosi na socijalnu sigurnost, kao i odredbe koje se odnose na naknade u slučaju nezaposlenosti, naknade starima i naknade preživjelim članovima obitelji, može isključiti iz područja primjene ovog članka.
2. Neće se smatrati diskriminacijom u smislu ovog članka odredbe koje se odnose na zaštitu žene, naročito u pogledu trudnoće, poroda i razdoblja nakon poroda.
3. Ovaj članak nije prepreka za usvajanje specifičnih mjera radi uklanjanja stvarnih nejednakosti.
4. Od primjene ovog članka ili nekih njegovih odredbi mogu biti izuzete profesionalne aktivnosti koje zbog svoje naravi ili uvjeta izvođenja mogu obavljati osobe određenog spola. Ta odredba ne tumači se kao obveza strankama da zakonima ili drugim propisima utvrde listu profesionalnih aktivnosti koje se, zbog svoje naravi i uvjeta izvođenja, mogu rezervirati za zaposlenike određenog spola.

Članak 21. i 22.

1. Radi primjene ovih članaka, izraz "predstavnicima zaposlenika" označava osobe priznate kao takve nacionalnim zakonodavstvom ili praksom.

2. Izraz "nacionalno zakonodavstvo i praksa" odnosi se, ovisno o slučaju, osim na zakone i druge propise, na kolektivne ugovore, druge ugovore između poslodavaca i predstavnika zaposlenika, na običaje kao i na mjerodavne sudske odluke.
3. Radi primjene tih članaka, izraz "poduzeće" podrazumijeva skup materijalnih i nematerijalnih elemenata namijenjenih proizvodnji dobara ili usluga, sa ili bez pravne osobnosti, s ciljem ostvarivanja dobiti i koji može samostalno odlučivati o svojoj politici na tržištu.
4. Podrazumijeva se da se vjerske zajednice i njihove institucije mogu isključiti iz primjene tih članaka čak i onda kada su te institucije "poduzeća" u smislu stavka 3. Ustanove koje obavljaju aktivnosti u skladu s određenim idealima ili su vođene određenim moralnim konceptima, idealima i konceptima zaštićenim nacionalnim zakonodavstvom, mogu se isključiti iz primjene tih članaka u mjeri nužnoj da bi se zaštitila orijentacija poduzeća.
5. Podrazumijeva se da kada u državi u kojoj su prava iz navedenih članka ostvarena u različitim ispostavama poduzeća, dotična stranka zadovoljava obveze koje proizlaze iz tih odredbi.
6. Stranke od primjene ovog članka mogu izuzeti poduzeća koja zapošljavaju manje od određenog broja zaposlenika propisanog nacionalnim zakonodavstvom ili praksom.

Članak 22.

1. Ova odredba ne zadire u ovlasti i obveze država u pogledu usvajanja propisa o zaštiti zdravlja i sigurnosti na radnim mjestima kao ni u nadležnosti i odgovornosti tijela zaduženih za nadzor nad njihovim ostvarenjem.
2. Izraz "socijalne i socijalno-kulturne službe i pogodnosti" odnosi se na socijalne i/ili kulturne službe i pogodnosti koje određena poduzeća nude zaposlenicima kao što je socijalna potpora, sportski tereni, dvorane za dojenje, knjižnice, dječja odmarališta, itd.

Članak 23., stavak 1.

Radi primjene ovog stavka, izraz "što je moguće duže" odnosi se na fizičke, psihološke i intelektualne sposobnosti stare osobe.

Članak 24.

1. Podrazumijeva se da u ovom članku izraz “otkaz” znači prestanak radnog odnosa na inicijativu poslodavca.
2. Podrazumijeva se da se taj članak odnosi na sve zaposlenike, ali svaka stranka može odlučiti da se iz potpune ili djelomične zaštite izuzmu sljedeće kategorije zaposlenika:
  - a) zaposlenici angažirani radnim ugovorom na određeno vrijeme ili za određeni posao;
  - b) zaposlenici koji su na probnom ili vježbeničkom radu, pod uvjetom da je razdoblje takve zaposlenosti unaprijed određeno i da je primjerenog trajanja;
  - c) zaposlenici zaposleni prigodno i na kratki rok.
3. Radi primjene ovog članka kao valjani posebno se ne mogu koristiti sljedeći razlozi za otkaz zaposlenicima:
  - a) članstvo u sindikatima ili sudjelovanje u sindikalnim aktivnostima izvan radnog vremena, ili, uz dopuštenje poslodavca, tijekom radnog vremena;
  - b) traženje, obavljanje ili ranije obavljanje dužnosti predstavnika zaposlenika;
  - c) ulaganje žalbe ili sudjelovanje u postupku protiv poslodavca radi pretpostavljenog kršenja zakona ili propisa ili obraćanja mjerodavnim upravnim vlastima;
  - d) rasa, boja kože, spol, bračno stanje, obiteljska odgovornost, trudnoća, vjeroispovijest, političko mišljenje, nacionalna pripadnost ili socijalno porijeklo;
  - e) dopust zbog majčinstva ili roditeljski dopust;
  - f) privremeno odsustvo s posla zbog bolesti ili nezgode.
4. Podrazumijeva se da nadoknadu ili svako drugo odgovarajuće davanje u slučaju otkaza bez valjanog motiva treba odrediti nacionalnim zakonima ili drugim propisima, kolektivnim ugovorima ili na drugi način primjeren nacionalnim uvjetima.

Članak 25.

1. Mjerodavne vlasti, nakon savjetovanja s organizacijama poslodavaca i zaposlenika, mogu određene kategorije zaposlenika iznimno isključiti iz zaštite predviđene tom odredbom zbog posebne naravi njihova radnog odnosa.
2. Podrazumijeva se da se izraz “insolventnost” definira nacionalnim zakonom ili praksom.

3. Potraživanja zaposlenika na koja se odnosi ta odredba trebaju u najmanju ruku obuhvatiti:

- a) potraživanja po osnovi plaća zaposlenika za razdoblje koje ne smije biti kraće od tri mjeseca u povlaštenom sustavu i osam tjedana u zajamčenom sustavu, a koje prethodi insolventnosti ili prestanku radnog odnosa;
- b) potraživanja zaposlenika po osnovi plaćenog dopusta zasluženog obavljenim radom tijekom godine u kojoj se pojavila insolventnost ili prestanak radnog odnosa;
- c) potraživanja zaposlenika po osnovi nadoknada za ostala plaćena odsustva u određenom razdoblju, koje ne može biti kraće od tri mjeseca u povlaštenom sustavu ili osam tjedana u zajamčenom sustavu, a koje prethodi insolventnosti ili prestanku radnog odnosa.

4. Nacionalnim zakonima i drugim propisima može se ograničiti zaštita potraživanja radnika na određeni iznos koji treba biti socijalno prihvatljiv.

Članak 26.

Podrazumijeva se da taj članak ne obvezuje stranke na donošenje zakonodavstva.

Podrazumijeva se da se stavak 2. ne odnosi na spolno napastovanje.

Članak 27.

Podrazumijeva se da se taj članak primjenjuje na zaposlenike oba spola koji imaju obiteljske odgovornosti prema svojoj uzdržavanoj djeci ili prema drugim članovima uže obitelji koji imaju očiglednu potrebu za njihovom skrbi ili potporom, kada te odgovornosti ograničavaju njihove mogućnosti pripreme ulaska, sudjelovanja ili napredovanja u ekonomskoj aktivnosti. Izraz “uzdržavana djeca” i “drugi član uže obitelji koji ima očiglednu potrebu za njegovom i potporom” odnosi se na osobe tako definirane u nacionalnom zakonodavstvu stranke.

Članak 28. i 29.

Radi primjene tih članaka, izraz “predstavnici zaposlenika” označava osobe kao takve priznate nacionalnim zakonodavstvom ili praksom.

DIO III.

Podrazumijeva se da Povelja sadrži pravne obveze međunarodnog karaktera čija je primjena podvrgnuta jedino nadzoru propisanom u dijelu IV.

Članak A, stavak 1.

Podrazumijeva se da navedeni stavci mogu uključivati članke koji imaju samo jedan stavak.

Članak B, stavak 2.

Radi primjene stavka 2. članka B, odredbe izmijenjene Povelje odgovaraju odredbama Povelje označenim istim brojem članka ili stavka, s iznimkom:

- a) članka 3., stavak 2. izmijenjene Povelje koji odgovara članku 3., stavak 1. i 3. Povelje;
- b) članka 3., stavak 3. izmijenjene Povelje koji odgovara članku 3., stavak 2. i 3. Povelje;
- c) članka 10., stavak 5. izmijenjene Povelje koji odgovara članku 10., stavak 4. Povelje;
- d) članka 17., stavak 1. izmijenjene Povelje koji odgovara članku 17. Povelje.

DIO V.**Članak E**

Neće se smatrati diskriminacijom razlika u postupanju utemeljena na objektivnim i razumnim razlozima.

Članak F

Izraz “u slučaju rata ili neke druge javne opasnosti” tumači se tako da se time podrazumijeva i prijetnju ratom.

Članak I

Podrazumijeva se da se zaposlenici isključeni sukladno prilogu člancima 21. i 22. ne uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja broja zaposlenika.

Članak J

Izraz “izmjena” tumači se tako da također podrazumijeva uključivanje novih članaka u Povelju.